

Protocol Sociale Media

Het is leerlingen, ouders en medewerkers van onze school ten strengste verboden teksten (en beeld- of geluidsmateriaal) op internet te publiceren die de grenzen van het fatsoen overschrijden en/of die leerlingen, ouders, medewerkers, of de school als geheel, schade kunnen toebrengen. Dat staat, kort samengevat, in het Modelprotocol Sociale Media dat is opgesteld door de Besturenraad (8/12/2011), in aansluiting op een eerder Protocol van CNV-Onderwijs (2/11/2011).¹ Deze drastische inperking van de grondwettelijke vrijheid van meningsuiting heeft tot nu toe weinig ophef veroorzaakt. Inhakend op een Volkskrantartikel van verleden zaterdag, sloeg Willem Karssenberg (11/12/2011) de spijker op z'n kop:² Nederland trekt 6 miljoen euro uit om de internetvrijheid van cyberactivisten in autoritair geregeerde landen te bevorderen (en de EU zet er jaarlijks 125 miljoen bovenop), maar niemand maakt zich druk om de internetvrijheid van kritische leerlingen en leraren in autoritair bestuurde Nederlandse scholen te waarborgen. De juristen van de Besturenraad moeten hun huiswerk overdoen.

1. Reikwijdte van het protocol

Het Protocol heeft betrekking op internetpublicaties en meer in het bijzonder op 'sociale media'. Maar de Besturenraad heeft niet de moeite genomen precies te omschrijven welke media bedoeld worden. Twitter wordt genoemd, maar betreft dat ook Twittergebruik in een besloten kring van 'followers'? Ook blijft het onduidelijk of de besloten evaluaties op BeoordeelMijnLeraar.nl en besloten e-mailcommunicaties door de banvloek van het Protocol getroffen worden. En hoe zit het met publieke weblogs, lezersreacties en discussiefora (Scholieren.com, Fok.nl, Geenstijl.nl): worden die eveneens tot de sociale media gerekend?

Verder laat men in het midden in hoeverre men de *producent* van tekst-, beeld- of geluidsmateriaal aansprakelijk wil stellen, ook al is dat niet door hemzelf gepubliceerd en was het door hemzelf niet voor publicatie bestemd.

2. Consumentenrechten

De Besturenraad gaat wat al te gemakkelijk voorbij aan het onderscheid tussen de plichten van de werknemers van een school enerzijds en de rechten en plichten van de afnemers van haar diensten anderzijds. De vrijheid van meningsuiting van werknemers kan arbeidsrechtelijk aan banden worden gelegd, maar die van de leerlingen en ouders verdient zwaardere bescherming. Ze zijn niet alleen leden van de schoolgemeenschap, maar ook afnemers van de diensten van de school. Het gaat te ver als afnemers het recht ontzegd wordt zich, waar nodig, publiekelijk uit te spreken over wanprestaties van hun leverancier. En dat geldt eens te meer als zij aannemelijk kunnen maken dat daarmee een publiek belang gediend is.

3. Rechten van de werknemer

Overigens hebben de werknemers eveneens rechten die niet zomaar via een Protocol terzijde kunnen worden geschoven. Hoe zit het bijvoorbeeld met hun uitingsvrijheid in geval van individuele of collectieve arbeidsconflicten?

4. Arbeidsrechtelijke versus professionele plichten

Bovendien veronachtzaamt de Besturenraad de bijzondere positie van de leraar. Onderwijsprofessionals hebben niet alleen arbeidsrechtelijke plichten jegens de school, maar ook professionele plichten jegens de leerlingen en hun ouders. Zij moeten telkens afwegingen maken tussen het belang van de school en het belang van de leerlingen en hun ouders. Ook bij het doen van publieke uitlatingen mogen ze een zekere 'professionele ruimte' eisen voor dergelijke afwegingen. Daarbij zullen ze zich mede laten leiden door de ethische code die gedragen wordt door hun professionele beroepsgroep. In het Protocol wordt daarentegen zware nadruk gelegd op het belang en de reputatie van de school, op de naleving van fatsoensnormen en op handhaving van de goede naam van bestuur, directie en medewerkers.

5. Definitie en legitimering van de grenzen, te stellen aan de vrijheid van meningsuiting

Indien teksten en beeld- of geluidsmateriaal schoolgerelateerd zijn, dan wel overlap vertonen tussen school of werk enerzijds en privé anderzijds, worden ze volgens het Protocol aan de volgende 'zwarte lijst' getoetst:

- schadelijk voor een goed en veilig school- en onderwijsklimaat;
- strijdig met de missie en visie van de school;
- schadelijk voor de goede naam van de school of van degenen die betrokken zijn bij de school;
- respectloos jegens de school of jegens betrokkenen (zij worden niet in hun waarde gelaten);

- betreft vertrouwelijke of persoonlijke informatie, of schaadt andere betrokkenen;³
- strijdig met de wet of met reguliere fatsoensnormen (zoals pesten, kwetsen, stalken, bedreigen, zwartmaken of anderszins beschadigen);
- (inzake foto-, film- en geluidsopnamen van schoolgerelateerde situaties:) gepubliceerd zonder toestemming van betrokkenen.

Eigenlijk komt het erop neer dat de vrijheid van meningsuiting door het Protocol wordt afgeschaft: alles wordt verboden wat de school en haar stakeholders ook maar enigszins onwelgevallig is. Als men de vrijheid van meningsuiting van kritische leerlingen en ouders serieus wil nemen, had men binnen het Protocol beter een vierdeling kunnen aanbrengen:

- a) welke uitingen zijn in strijd met de strafwet (al dan niet in de vorm van een klachtrecht)?
- b) welke uitingen worden civielrechtelijk als een onrechtmatige daad beschouwd?
- c) welke nadere beperkingen (bovenop a en b) stelt de school aan de vrijheid van meningsuiting en hoe worden deze door haar gerechtvaardigd?
- d) welke voorbeelden kunnen we bedenken van uitingen die weliswaar onfatsoenlijk kunnen worden geacht of schade kunnen berokkenen, maar die toch ongestraft moeten blijven of zelfs bescherming verdienen uit hoofde van de vrijheid van meningsuiting?

6. Eerbare belangen

Gij zult met uw uitingen geen schade toebrengen aan de school en aan degenen die bij de school betrokken zijn. Dat is het centrale gebod van het Protocol. Gij zult dus alles nalaten wat strijdig is met de *belangen* van de school en van de betrokkenen. Maar het Protocol gaat voorbij aan het mogelijke bestaan van belangenconflicten. Mogen leerlingen of ouders publiekelijk voor hun eigen belangen opkomen, of voor de belangen van een klasgenoot die geschorst is, of voor de belangen van een homoseksuele leraar die ontslagen dreigt te worden omdat hij is gaan samenwonen met iemand van hetzelfde geslacht? De huidige tekst van het Protocol biedt de schoolleiding ruimte om kritische leerlingen en ouders te straffen als zij van mening is dat hun publieke uitingen niet in het belang van de school of van de leraren zijn. Laten we een paar voorbeelden noemen van een leerling die een openbaar weblog bijhoudt over zijn schoolervaringen en die in zijn profiel vermeld heeft op welke school hij zit:

- De klokkeluiders: mag hij publiceren over een misstand die hij aan de orde heeft gesteld, maar waarover de Leerlingenraad nul op het request heeft gekregen?
- De burgerjournalist: mag hij publiceren over een polemiek die op school is losgebarsten over de (on-)wenselijkheid van alcoholvrije schoolfeesten of over de censuur die namens de schoolleiding wordt uitgeoefend op de Leerlingenkrant van de school?
- Recht op weerwoord: mag hij zijn kant van het verhaal publiceren als hij geschorst is en de schoolleiding de reden van zijn schorsing aan de grote klok heeft gehangen?

Wes Holleman

weblog onderwijs 13-12-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.cnvo.nl/nc/actueel/nieuws/onderwijs-nieuws/nieuws-details/article/cnv-onderwijs-stelt-social-media-protocol-beschikbaar.html> (2/11/2011);
http://www.cnvo.nl/fileadmin/user_upload/PDF/Onderwijs_social_media_richtlijnen_def.pdf;
<http://www.besturenraad.nl/content/besturenraadprotocol-sociale-media-beschikbaar-0> (8/12/2011);
<http://www.besturenraad.nl/sites/www.besturenraad.nl/files/redactie/Modelprotocol-Sociale-Media-Besturenraad-081211.doc>.

² <http://www.trendmatcher.nl/2011/12/wat-een-dubbele-moraal.html> (11/12/2011); zie ook:
<http://www.trendmatcher.nl/2011/12/weer-een-modelprotocol-sociale-media.html> (9/12/2011) en
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3070222/2011/12/08/Nederland-trekt-6-miljoen-uit-voor-internetvrijheid.dhtml>

³ Voor medewerkers geldt tevens: betreft vertrouwelijke of persoonsgebonden informatie over de school, haar medewerkers, leerlingen, ouders of andere betrokkenen).